

УДК 72.477.8

В. Ю. ДЯЧОК

**ТВОРЧИЙ ВНЕСОК МИХАЙЛА НЕТРИБ'ЯКА В АРХІТЕКТУРНИЙ ПРОСТІР
ТЕРНОПІЛЬЩИНИ**

У статті досліджується творчий шлях відомого українського архітектора Михайла Нетриб'яка і його вклад в архітектуру Тернопільщини.

Ключові слова: архітектура, стиль в архітектурі, храмобудування, історична спадщина.

В. Ю. ДЯЧОК

**ТВОРЧЕСКИЙ ВКЛАД МИХАИЛА НЕТРИБ'ЯКА В АРХИТЕКТУРНОЕ
ПРОСТРАНСТВО ТЕРНОПОЛЬЩИНЫ**

В статье исследуется творческий путь известного украинского архитектора Михаила Нетриб'яка и его вклад в архитектуру Тернопольщины.

Ключевые слова: архитектура, стиль в архитектуре, храмостроение, историческое наследство.

V. U. DIACHOK

**CREATIVE DONATION INTO TERNOPIL'S ARCHITECTURAL SPASE OF MIKHAIL
NETRIBYAK**

In this publication investigates the creative way of a famous Ukrainian architect Mikhail Netribiak and his donation in the architecture of Thermopile's region.

Ключевые слова: architecture, steles into architecture, church buildings, historical speaking.

На початку 90-х років після багаторічної заборони храмобудування виникла гостра нестача церков. Перед українськими архітекторами постала проблема відродження будівельної культури, архітектурної майстерності, пошуку стилю сучасних сакральних споруд. Тернопільщина – край, у якому до сьогодні продовжується будівельний бум релігійних споруд. Одним із провідних архітекторів, який долучився до цього процесу, є тернопільський архітектор Нетриб'як Михайло Миколайович.

Мета статті – дослідити творчість М. Нетриб'яка та його внесок у сучасну сакральну архітектуру.

Творчість М. Нетриб'яка частково досліджували Б. Черкес, Ю. Криворучко, Р. Галишич, С. Лінде, Р. Гнідець та інші науковці.

Нетриб'як Михайло Миколайович народився 25 лютого 1947 року у с. Трибухівці Буцацького району Тернопільської області. Він – заслужений архітектор України з 1998 року, член Національної Спільки архітекторів України з 1983 р., лауреат Державної премії України в галузі архітектури (2005 р.). У 60-х роках ХХ ст. Михайло Миколайович отримав першу мистецьку освіту в Буцацькій дитячій художній школі, серед випускників якої багато відомих художників, архітекторів, мистецтвознавців. У 1965–1970 роках він навчався на архітектурному факультеті Львівського сільськогосподарського інституту, після закінчення якого з 1971 року розпочав свою архітектурну діяльність в Тернополі [1].

В умовах масового застосування типових проектів Михайлові Миколайовичу вдалось розробити ряд індивідуальних проектів будівництва, зокрема: культурно-спортивні комплекси в селі Коцюбинці Гусятинського району та в селі Лошнів Тербовлянського району, аптеку в місті Бучач, школу в селі Барिश Буцацького району, житловий квартал «Кутківці» в Тернополі.

За проектами Михайла Нетриб'яка збудовані села Людвинівка на Київщині для переселенців з Чорнобильської зони (1986 р.) і Конджалі Амасійського району у Вірменії для потерпілих від землетрусу (1991 р.).

Найбільш плідні роки в творчості Михайла Миколайовича – це період з 1990 по 2002 рік, коли в Україні відбувався процес духовного відродження. На Тернопільщині постала проблема проектування нових, реконструкції та добудови існуючих храмів. Митці шукали натхнення і національний стиль в архітектурі, часто звертаючись до історичної спадщини. У цей період зодчий зробив більше 40 проектів для будівництва культових споруд, основні з яких: собор на 2000 прихожан та монастир на бульварі Данила Галицького в Тернополі, собор на 1000 прихожан в смт. Козові, собор на 1500 прихожан в Чернівцях, церква на 800 прихожан в місті Хоросткові Гусятинського району та інші.

Михайло Нетриб'як є автором проекту споруди Української автокефальної православної церкви на 600 прихожан в місті Копичинці Гусятинського району Тернопільської області, збудованої у 2003 році. Церква хрестова складається із тринавного простору з хорами, святилища та вхідного тамбуру. В цокольному поверсі розміщені універсальний зал, класи та інші приміщення. Гілки хреста мають склепінчасте перекриття, пов'язані з середньохрестям арками, які є одночасно і підпружними для центрального барабана середньохрестя. Над приміщеннями, які примикають до внутрішніх кутів хреста – центрального нефу, запроектовані чотири бані. Стіни оздоблені теразитовою штукатуркою, цоколь облицьований плитами червоного пісковика, вікна – вітражні.

Але найвидатнішим проектом митця є комплекс Марійського Духовного центру в селі Зарваниця Тереховлянського району Тернопільської області (рис.1).

Зарваниця відома як об'єкт прочанства ще з княжих часів, вона віками була для українського народу форпостом християнської віри, передавала від покоління до покоління духовні та національні традиції греко-католицької церкви.

Природний ландшафт обумовив архітектурний задум комплексу, розміщення головного храму на природному плато, яке височіє над долиною річки Стрипи. Комплекс духовного центру складається із собору на 1500 парафіян, дзвіниці, надбрамної церкви, рекреаційного корпусу, архітектурно-скульптурної композиції ікони Зарваницької Матері Божої, каплиць над джерелами, Хресної дороги .

Увесь комплекс майстерно вписаний в природний ландшафт і являє собою гармонійну єдність архітектурних споруд, вільних просторів, терасного розпланування, зелені, творів мистецтв.

Рис. 1. Комплекс Марійського Духовного центру

Архітектурною окрасою та доміантою ансамблю є компактний однефний, безстовпний собор Зарваницької Матері Божої загальною площею 1173, 58 кв.м, у якому використані принципи неовізантизму (рис.2). Це хрещата в плані споруда, яка завершується п'ятьма банями і складається із двох об'ємів – верхнього та нижнього. Центральна частина завершується ступеневими півциркульними склепіннями, які допомагають внутрішньому простору розкритись і є конструктивною основою для восьмигранного підбанника центрального купола. У плані, біля внутрішніх кутів хреста, розташовано чотири малі бані. Фасади розчленовано вертикальними тягами, які динамічно переходять в арки. Ярусність склепінь підкреслює динамічне наростання маси до центру.

При вході до комплексу збудовано надбрамну церкву, яка доповнює ансамбль. Однобанна споруда має широкий центральний і два бічні входи, це зримо підкреслює її чотирипелюстковий купол. Загальна площа церкви – 96 кв.м. За вхідною брамою богомольцям відкривається великий майдан площею 38500 кв. метрів, на якій відбуваються прощі і Хресна дорога.

Навпроти собору, в центрі майдану, споруджено архітектурну композицію іконі Зарваницької Матері Божої (скульптори Олесь Маляр і Дмитро Пилип'як, архітектор Данило Чепіль). На насипаному пагорбі встановлено гранітний постамент, що є фундаментом для декоративної відкритої каплиці, в центрі якої випромінюється стела із зображенням ікони Зарваницької Матері Божої. Композицію увінчує корона із хрестом. Цей оригінальний пам'ятник утверджує єдність нашого народу від часів Русі-України до наших днів.

У південно-західній частині комплексу на одному терасному рівні з собором споруджено реколяційний корпус з внутрішньою каплицею.

Завершенням комплексу і його вертикальним акцентом є чотириярусна дзвіниця. Її висота із хрестом сягає 60 метрів. Перший двоповерховий ярус у плані прямокутний, інші – восьмигранні. Дзвіниця увінчується банею. На дзвіниці встановлені п'ять дзвонів, виготовлених в Україні та у відомій дзвонарні Фальчинських у Перемишлі (Польща). Між собором і дзвіницею вимурувано бювети, де прочани можуть брати воду, що тече із цілющого джерела.

Архітектору вдалося створити монументальний комплекс і в той же час гармонійний, легкий, пропорційно-завершений. У 2005 році М. Нетриб'яку було присуджено Державну премію України в галузі архітектури та почесне звання заслуженого архітектора України.

Рис. 2. Собор Зарваницької Матері Божої

З 2002 року по 2005 рік Михайло Миколайович працював заступником міського голови – начальником містобудування та архітектури Тернопільської міської ради, а з 2005 року – головним архітектором проектів ПМ творчо-виробничого підприємства «Архітектурно-проектної майстерні Нетриб'яка М.»

У 2008 році у Старому парку Тернополя (колишній парк Слави) освятили дерев'яну церкву, збудовану за проектом Михайла Миколайовича. Споруда нового храму розташована приблизно за 1,5 км від центру Тернополя. Вона органічно вписується у краєвид зі старими деревами та одноповерховими приватними будинками. Тепер на Тернопільщині існує 230 культових дерев'яних споруд, 168 з яких – церкви, а решта – каплиці, дзвіниці тощо.

Частини нового храму з карпатської смереки з'єднуються не звичайними цвяхами, а дерев'яними кілками. Здебільшого великі дерев'яні споруди зводять довше за кам'яні, проте на основі розробки Михайла Нетриб'яка церкву у Старому парку до будівництва підготували за межами Тернополя і повторно склали на постійному місці дуже швидко. Три куполи, що символізують Пресвяту Трійцю, покрили дерев'яною черепицею. Внутрішня частина храму збудована у формі хреста [2].

Як бачимо із наведених прикладів, архітектор інтерпретує традиційну архітектурно-планувальну структуру в українському храмубудуванні, виражає її по-сучасному відповідно до нових вимог і потреб, залишаючи незмінною сутність сакрального простору.

Матеріали статті не є вичерпними, багато об'єктів зодчого ще не досліджені. Сьогодні Михайло Миколайович продовжує свою архітектурну діяльність і, напевно, ще не раз потішить громадськість новими спорудами. Та і сьогодні зрозумілим є той великий вклад Михайла Нетриб'яка в архітектуру Тернопільщини. Його будівлі є яскравими домінантами в архітектурному просторі, які стали невід'ємною частиною планувальної і образної структури міст і сіл України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Водоп'ян А. Нетриб'як Михайло Миколайович / А. Водоп'ян // Тернопільський Енциклопедичний Словник. – Тернопіль: ВАТ ТВПК Збруч, 2005. – Том 2. – К – О. – С. 624-625.
2. Гнідець Р. Б. Традиція і сучасність у церковній архітектурі Львова / Р.Б. Гнідець // Записки наукового товариства ім. Шевченка, праці Комісії архітектури та містобудування. – Львів: НТШ, 2008. – Т. ССLV. – С. 299-312.
3. Черкес Б. Традиція та ідентичність в новій українській церковній архітектурі / Б. Черкес // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: архітектура. – 2003. – № 486. – С. 71-79.
4. <http://who-is-who.com.ua/bookmaket/bild2008/4/170.html>.

УДК 398.332.12

К. В. ПОДНЄЖНА

ХАРАКТЕРИСТИКА ТРАДИЦІЙНИХ ТА НОВАТОРСЬКИХ МЕТОДІВ І ПРИЙОМІВ ВИКОНАННЯ ПИСАНОК

У статті розглядаються традиційні та новаторські способи оздоблення писанок, зокрема вишивка, ажурне різьблення, бісерування, витравлювання тощо. Описуються методи їх виготовлення, висвітлюється обрядовість писанки, її значення в давнину і для сучасності.

Ключові слова: писанки, писанкарство, вишивка, ажурне різьблення, розпис, народне мистецтво, оздоблення.